

Slovo k povzbuzení na sobotu 21. listopadu 2020, Zasněžení Panny Marie v Jeruzalémě
Biblická čtení: Zj 11,4-12; Ž 144; Lk 20,27-40

Milé sestry, milí bratři,

dnes dovolte dvě poznámky. Jednou pokračujeme v pokusech o výklad úryvků ze Zjevení, druhou se zaměříme na dnešní krásnou památku Zasněžení Panny Marie v Jeruzalémě.

V prvním čtení se před námi tedy rozevírá další Janovo vidění: Tentokrát vidí v nebi anděla, spíše možná samotného Krista, který mu sděluje, že povolá dva svědky, dvě olivy a dva svícny, proti kterým vystoupí šelma a zabije je, jejich mrtvoly zůstanou na ulici velkého města jménem Sodoma a Egypt, města, kde byl ukřižován i Pán, ostatní obyvatelé se z jejich smrti budou radovat, ale po třech a půl dne oba tito svědci opět ožijí, budou Bohem vzkříšeni.

To je skutečně apokalyptické vidění plné obrazů a různých narážek, na první poslech asi těžko srozumitelné, vyžadující aspoň nějaký pokus o výklad. Zkusme tak učinit, samozřejmě s tím, že Apokalypsu stejně nikdy nemůžeme docela pochopit a že každý její obraz pro nás vždy musí zůstat do značné míry tajemstvím. Na druhou stranu nám je toto tajemství částečně odhaleno právě proto, abychom se knihou Zjevení s Boží pomocí zabývali.

V centru dnešního vidění jsou dva Boží svědkové (řecky *martyroi*). Jsou posláni nejspíš od samotného Krista a obrazně ztělesnění dvěma olivami anebo dvěma svícny. Něco takového – sedmiramenný svícen a nad ním dvě olivy – viděl ve Starém zákoně již prorok Zachariáš (čteme o tom ve čtvrté kapitole jeho knihy). K tomuto starozákonnímu místu se pak zrodila řada židovských výkladů, koho ty dvě olivy mohou představovat: Mojžíše a Eliáše, Henocha a Ezdráše, Jeremiáše a Barucha či nějakou další starozákonní dvojici Božích služebníků.

Podobně se můžeme zkusit zeptat, koho mohou či mají v křesťanském výkladu představovat dvě olivy či dva svícny, dva Boží svědci z dnešního úryvku. V obecnějším a alegoričtějším výkladu mohou představovat církev jako celek, zastoupenou dvěma svými (sobě rovnými) stavy, křesťany zasvěcenými službě Bohu („stavem duchovním“) a křesťany žijícími ve světě („stavem laickým“). To možná bude základní výklad. Ale obraz byl v dějinách vykládán – zejména v rámci oné historizující interpretace – také mnohem konkrétněji, a to třeba různými dvojicemi svatých, zejména takových, kteří usilovali o reformu společnosti anebo lidské stránky církve. Například, že dvě olivy jsou svatý František a svatý Dominik anebo jiní jim podobní (dokonce v určitém protestantském, protikatolicky zaměřeném výkladu byly tyto dvě olivy vykládány jako Martin Luther a Filip Melanchton).

V každém případě tito dva svědci – jako dvě ušlechtilé a pevné olivy a dva rozžaté a zářící svícny – nějak ztělesňují, žijí a hlásají to, co není okolnímu světu příjemné, čeho se chce zbavit, co chce umlčet. A může se jednat jak o svět mimocírkevní, tak dokonce i o vnitřní svět církve.

Ať už tedy dvě olivy a dva svícny představují jako ideál všechny křesťany dohromady anebo jen některé Boží svědky, skutečné světce, je v dnešním vidění odhaleno, že proti nim vystoupí «šelma z propasti». Tou je mocnost, síla, která tyto Boží svědky nepřijímá, pronásleduje je, chce je umlčet. Právě to v porušeném světě může být vnímáno jako znamení autenticity, znamení Boží přítomnosti, jež je vždy nějak i «znaméním, kterému se bude odpírat».

Co nebo kdo konkrétně je touto šelmou, bylo pro první čtenáře Apokalypsy a mnohé křesťany prvních tří staletí povětšinou celkem jasné: byl jí především pohanský Řím. Ten ale není jistě jedinou takovou mocností, a proto podobná historizující interpretace byla a je po celé dějiny křesťanství stále aktuální. V šelmě byly a mohou být spatřovány všemožné protibožské a protikřesťanské říše a instituce, zvláště takové, které pronásledují křesťanství anebo se chovají jinak tyranicky, jinak potírají dobro a spravedlnost. Nemusí jít ale jen o státní moc, klidně si pod šelmou můžeme představit i různé různě zvrácené ideologie, které získávají moc nad lidmi, někdy i velmi agresivně, i když třeba sofistikovaněji než zjevným použitím nějaké brutální síly, ideologie, kterým propadají jednotlivci i celé společnosti. Anebo může být onou

šelmou v malém klidně i nějaký jednotlivce, který ve svém okolí chce vyvrátit a zahubit všechny olivy a zhasnout všechny svícný. Co vše může šelmou být, necht' zkusí domyslet každá sám.

Domovem šelmy se stanou zvlášť velká města, místa, kde se shromažďuje mnoho lidí, tam se bude šelmě dobře působit. Ve vidění jsou tato města nazvaná Sodoma a Egypt, to má pochopitelně své kořeny ve Starém zákoně: Sodoma tak představuje nemravnost a mravní zvrácenost, deviace, Egypt zase tyranii, zneužití síly a zotročování. To vše má jistě mnoho podob. Politicky a společensky si klidně si Sodomou a Egyptem můžeme představit situaci, kdy se směry „doleva“ i „doprava“ zabsolutní a stanou se extrémními.

Obyvatelé tohoto města se radují, že svědci byli umlčeni, že už je od jejich svědectví pokoj, sprátcí se mezi sebou a «posílají si navzájem dary». I to je trefné: Tak se přeci my lidé chováme při vítězství šelmy, pokud se staneme jejími stoupenci, tak se chováme, když je umlčen nějaký svědek našeho špatného svědomí, když ho umlčíme společnými silami, přesvědčíme sami sebe navzájem, že není, a oslavujeme společně domnělý pokoj a klid.

Mrtvých svědků, které ani nikdo nepohřbil, se ovšem ujme Bůh, za tři a půl dne je vzkřísí, vdechne do nich sám svůj «dech života». Jejich smrt bude tak jen dočasná, právě to zdůrazňuje doba tří a půl dne, polovina sedmi. Tělesná smrt Kristových svědků je opravdu jen dočasná, jejich duše jsou vzkříšeny a jsou v nebi a poslední den k nim bude do vzkříšeno i jejich tělo. Stejně tak dočasná bude každá pozemská vláda šelmy, stejně tak dočasná bude domnělá radost a pokoj těch, kteří se nechají šelmou svést. To je v Apokalypse později odhaleno také.

Celé vidění je nám tak útěchou i varováním. Útěchou a povzbuzením ve vytrvalosti všem těm, kteří se snaží o dobro, spravedlnost a o věrnost Beránkovi, a to i navzdory nepřijetí okolí, navzdory všem Sodomám a Egyptům, navzdory všem nemravnostem a manipulacím. Je však důrazným varováním pro všechny, kteří se raději nechají svést nějakou tou šelmou, možná si to ani neuvědomují, radují se ve velkých městech, v Sodomě a Egyptě pod vládou a „ochranou“ šelmy, chtějí umlčet Boha a jeho svědky v sobě i ve světě a posílají si navzájem dárky.

A ještě dovolte krátkou poznámku k dnešní památce. O zasvěcení Panny Marie v Jeruzalémě čteme v krásném apokryfním (nekanonickém) Protoevangeliumu Jakubově. Je to starobylý spis (už jsme na něj v našich povzbuzeních vícekrát narazili, a tak víme, že jeho nejstarší části vznikly již někdy ve druhém století), který rozvypravuje to, co v kanonických evangeliích máme jen velmi stručně: Především dětství a mládí Panny Marie, od chvíle jejího početí až po narození Krista. Právě z tohoto spisu například známe jména jejích rodičů, Jáchym a Anna, čteme, že byli neplodní, ale že nakonec – téměř zázrakem – byla počata Maria, že ji hned od narození zaslíbili Hospodinu, proto byla vychovávána v chrámě. Pak se také dočteme, jak to pak asi bylo, že Panna Maria byla zasnoubena zrovna Josefovi, že si ji odvedl přímo z chrámu, a jaké byly detaily zvěstování a narození Pána Ježíše.

V sedmé kapitole se tak také dovídáme, jak tříletá Panna Maria byla svými rodiči odvedena do chrámu: «A když byly dceři tři roky... došli tak až do chrámu Páně. Přijal ji kněz, políbil ji a požehnal jí... A postavil ji na třetí stupeň oltáře a Pán Bůh na ni seslal svou milost a její nohy se roztančily... A rodiče odešli plni údivu, vzdávali Pánu Bohu chválu, že se jejich dcera neobrátila zpět. Maria rostla v chrámě jako holubice a přijímala potravu z rukou anděla». A to je právě obsahem dnešní památky, to je událost, kterou liturgicky připomíná.

Jistě by se o ní také dalo dlouho a z řady úhlů rozjímat. Kéž by se také stala stálou připomínkou především všem rodičům, že to nejcennější, co mohou svým dětem pomoci zprostředkovat a na čem by jim ve výchově mělo bezpochyby nejvíce záležet, je naučit děti vnímat Boží blízkost, pomoci jim, aby se od Boha nikdy v životě nevzdálily, a pokud by se tak stalo, aby našly cestu zpět. Aby své děti také „zasvětili v chrámě“. Zvlášť ve výchově však platí, že člověk může opravdu účinně předat jen to, co sám má, co se sám snaží žít.